

مبارزه بیهوشی باجهال برکنار باشیم ولی اینک که جامعه بدین مفاسد پی برده و فضلا در مقام انتقاد بر آمده اند ما نیز با عزم راسخ بیاری آنان برخاسته در جلوگیری از این سیل خرابی کمر همت خواهیم بست و مفاسد این گونه نکارشات عاری از لفظ و معنی را کاملا تشریح خواهیم کرد

این مسئله هم نکتته نماند که فرق فیما بین لفاظان مصری و ایرانی از زمین تا آسمانست زیرا آنان لا اقل از عهده ترکیب الفاظ بر می آیند اما لفاظان ما از لفظ و معنی هر دو دودند چنانچه عنقریب شرح آن در مقالات مبسوطه خواهد آمد

وحید

نامه خاقانی بشر وانشاه

(از کتاب کوهرستان)

قارئین ارمغان البته بخاطر دارند که در شماره نخستین سال پنجم يك نامه نامی از حکیم افضل الدین خاقانی ثبت شد و ضمنا وعده دادیم که سایر مکاتیب آن حکیم و شاعر بزرگ را که فقط در کتاب کوهرستان ما موجود و بدسترس ماست زیب صفحات ارمغان قرار دهیم .

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

اینک وفای بدان وعده را بدرج این گرامی نامه که هنگامه حکمت و فصاحت و بلاغت از او کرم است پرداختیم و در حقیقت سال ششم را نیز بنامه خاقانی افتتاح کردیم .

فضلا و اهل ادب و صیرفیان بازار سخن میدانند که قدرو بهای اینگونه نامه ها چیست بلکه ممکن نیست قیمت و بهای آنها را تعیین کردن چه هر چیز از قبیل زرو سیم و کوهر و آب و خاک در عالم مثل و بدیل دارد ولی این نامه ها ایدا عدیل و نظیری در عالم ندارند .

این خود یکی از افتخارات ارمغانست که موفق گردید بعد از هفتصد سال از اساتید بزرگ سخن مانند سعدی و خاقانی نامه های گرانبها

بدست آورده بدسترس افکار ادب و فضلا بگذارد و گمان میکنم این خدمت بالاترین تمام خدماتی است که مجله ارمغان بعالم ادبیات و سخن انجام داده است

(اینک نامه خاقانی)

زندگانی سلطان معظم . خاقان اعظم . تاج اعظم السلاطین . حامی الغزاة الموحدين . ماحی الطغاة الملحدین . مؤید السلطنه . مشید الخلافه . مولی الاکاسرة . قامع الجبابره . قاصم القیاصرة . اولی ملوک الخافقین . اعدل عظماء المشرقین کیخسرو الدهر فی جلالته . اسکندرالعهد فی ایالته . محسود انوشروان فی عدله . متبوع نعمان فی بذله . ملقن قابوس فی معالیه . مهجن فناخسرو (۱) فی مساعیه . سید قروم الامم صاحبقران العالم . مهدی الوقت فی البلاد . ظل الله علی العباد کیومرث زمان . اعظم کیان . تاسخ برمکیان . وارث اشکانیان . سائس ساسانیان . اقلیم گشای توران . دبهیم خدای ایران . مستحق الخلافتین ^{شور} ^{عنصر} ^{الجلالتین} ^و ^{رکن} ^{عمدة} ^{السعادتین} ملک الرحمة فی الدنيا . المظفر السماء ^{در} ^{مزیه} ^{فضیات} ^{کستری} و تمهید قواعد ملت پروری . و تازة داشتن بناء مکرمت . و برافراشتن لواء محمدت . و طراز بدن دیباچه دولت - و سازیدن پیرایه نصرت الیف دوام سرمد . و حلیف بقای ابد باد . و ذات مقدس جهانداری که نور مشخص افرینش و سایه اخص آفرید کار است و تاج کوهر بهرامیان و کوهر تاج اسلامیان از ملاحظه عین الکمال (۲) بکمال عنایت محفوظ نهاد . و بعدت برخور داری از جهانداری واصل . و باسباب

۱ (فنا خسرو . یکی از القاب عضد الدوله دیلمی است .

۲ (عین الکمال کنایت از چشم بداست

دولتیاری از شهریاری متواصل . افاق و انفس منقاد فرمان . افلاک و
 انجم خاک آستان . نواصی احرار روز کار بداع عبودیت مستظهر .
 گردن سرافرازان تاج بطوق خدمت مفتخر . نجاشی حبش خادم
 بارگاه معلی . هرقل روم هارون پیشگاه کبریا . زمان و زمین موالی
 وتابع . جهان و جهانیان موالی و خاضع . توقیعات وحی مانند روح
 پیوند عوذه جهانیان و حرز زمانیان . ریات سدره مثال عرش ظلال
 گریزگاه انصار حق و پناه احبار خلق و درکل احوال جلی و خفی
 آفرید کار تعالی حفیظ و حفی . بجیب الله نبی الرحمة و اله
 ابرار الامه

بنده دولتخواه وظایف سلام و خدمت . و روائب حمد و مدحت .
 مرتب و موظف میدارد . و آستان معلا را که آسمان معالی است زمین
 بوس میکند . و در صف النعال بنده کی رخسار بر خاک خضوع میمالد .
 و بدریافت دست بوس عالی که عین الحیات مکارم است تشنگان نیاز را
 بغایت آرزو مند و متعطش میباشد .

و از سر خلوص پرور . و طویت صفا پذیر . ادعیه آسمان
 فرسای . و اثنیه زمین بیغمای میراند . و بجواهر ثنای زاهر که دردهان
 دارد تشنگی اشتیاق را تسکین میسازد . و بخاک آستان معلا که جهت
 حرز راه با خویشتن آورده است دفع و بای غربستان میکند . و بنشر
 مناقب خاندان جهاننداری . و ذکر مناصب دودمان شهریاری اکناف
 بلاد . و اصناف عباد را مجامع مشرف و مسامع مشنف میگرداند .

وایم الله . که ارواح کیان مملکت که از کنار طینت مفارق
 شده اند و بمعسگر ارواح باز رفته تمنی دارند که بقلب بشریت
 رجعت کنند و بعالم حس باز آیند . ناصفات اخص ایران خدای جهان
 خدیو را نصره الله تعالی که ملکی حیات و ملکی هیبت است بر عادت
 بنده کاتب الوحی مدائح شوند . و مشارق و مغارب کیتی را بنوبت

همایون تهنیت میکنند . و دیوان بنده را که اثر لوامع مدحت و جوامع
 محمدت جهاننداری بقوود جوزا . و عنقود ثریا . مکوکب و موشخ
 است شاهنامه ملك الانام خوانند و نصب عین خویش سازند و لافخر ،
 و بر رای اعلی نور الله . که جام جهان نمای کبخیسروی و آئینه
 اسکندری از آن عبارتست نپوشد . که بنده دولتخواه بطرف هر اقلیم
 برسد چگونگی صدف شکن محامد . و ناله کشای مدایح می باشد .
 و در محاضر و نوادی . با حواضر و بوادی . بفصل الخطاب خطب
 مدایح جهاننداری میبردازد . و زیور کردن روزگار میسازد . و معلوم
 است که انعام و عواطف ملوک را حق گداری جز ثنا و مدحت نتوان
 کرد و خاصیت کبرای ملوک دوستداری ثنا بود .

والله يحب الثناء . و بنده از فرحمت علیای جهاندار و اثر اصطناع
 خداوند میدانند . که زبان او در ثنا طرازی و مدحت سازی . نظام
 عقد بیان . و قباب عقدتبیان شده است .

زبان بسته بمدح محمد آرد نطق

که نخل خشک پی مریم آورد خرما

و بحمد الله و حسن ارشاده ، ثناء بلیغ شاهنشاهی در مجالس و
 محافل بمبالغتی میرود که صدور ملك نشان . و ماوک صدر نشین رادر
 آن مبالغت ثناء زاهر حیرتی حسرت انگیز و عبرتی غبطت آمیز دیدار می آید . و
 کرام الکاتبین که امین بعین و بسارند بر این . . . . . (۱) سحر که بنده می
 نماید و می سراید معودتین میخوانند و دفع عین الکمال را از لبة العین
 سپند میسازند و میسوزند . و بایست که روز کار حسی داشتی تابیدی
 که بنده مخلص بخصایص جمشیدی و خصال آرش می که ذات مقدس
 خدایگان را داده اند . روان پرویز آل ساسان . و روح نوح آل
 سامان را در سیادت و سیاست چه شکست میکند . و تهجین می آغازد

(۱) در اینجا چند کلمه افتاده است .

و بر خلفان خلفا و سلاطین سلاطین . در اکتساب محامد و مائر تشنیع
میزند و ملامت میکند .

چه در جنب اخلاق عالیہ ملک رحیم نصرہ اللہ تعالیٰ همه قاصرند
و نا تمام و هر وقت که فضل ربانی بواسطه عطای پادشاهان نامجوی
روزی را مدد میفرستد . بنده جهانیان را چنان مسمی نماید که آن
موهبت فرستاده و داده خدایگانست . چه حقیقت است که باغندگان نواحی
و اقطار از آب چشمه و امطار زندگانی کنند اما کرم فیاض بر دریا نهندند
صحت مزاج از اعتدال طبیعت شناسند . اما حیات بخششی را بر
ارواح نهند .

و اگر عهد آستان بوس بحضور از بنده فوت شده باشد بحمد
الله که سنت عهد بندگی بغیبت اقامت کند و تازه میدارد . و چون
عرض از امثال فرمان الهی سجود کرد اردنست بجهت کعبه . و
کعبه اگر چه از نظر میقات شنا سنان طاعت دور میافتد از قبله
باز نماید .

پس کعبه چه دور چه نزدیک . ترا کعب و ساجد چه بسقلا ب و روم
مسافر چه بیمن و طایف خاصه فاینما تولو اقمم وجهه الله
هر جا که کعبه در روم قبله دل سوی تو بینم
در آینه خود را طلبم از روی تو بینم
و حقیقت است که از نور آفتاب مثال و منافع بعد ابعاد بیشتر چشم
دارند که بقرب اقرب .

و بنده که عاشق درگاه معلی است بنسیمی که از خاک آن
درگاه بنده رسد قانع است
بعد ایوم هیچ غرضی در اندیشه تصور نکند تا هیچ منازع و اوزاع
در راه نیاید . چنانکه تشنه بیابان بریده که بر جناح خطر باشد مقصودش
از دریا طلبیدن آبست و بس اما غواص شهود را که از راه نظر در

آید غرض از دریا آب نیست کوهر است . لاجرم آنکه باب قانع است مقصودش حاصل است . چه دریا قصبان بر نتابد . وانکه کوهر طلبست اگر يك نوبت محصول مقصود خرم شود هزار نوبت نومید بر گردد و شاید بود که بطلب جواهر نورانی در قعر بحر ظلمانی گرفتار آید و سپری شود .

خاقانی اگر در غم
بر بار فشاند جان
دیدار نیندیشد
در خواب خیالش را

مع هدا بنده تا از مسلك رضاع یافتگان خدمت انفصال نموده و فصل یافته است . و از سعادت قبول (۱) پیش خدمت تخت معالی آسمان سایه عرش پایه محروم ماند . لعمر الله هیچ چاشنی از لذت زندگانی ندارد . جان پزمرده و چشمه راحت فسرده می بیند و در کاس امید عذب رحیق را عذاب حریق می بیند . بقیه دارد

عزیز الله خان فولادوند

بختیاری

از نگارش این اسم ما را دو مسئله منظور است یکی تاریخی و دیگری ادبی . اما تاریخی . عزیز الله خان فرزند عبد الله خان هزار السلطنه رئیس ایل فولادوند بختیاری است ما مرحوم عبد الله خان از قوه سامعه محروم ولی در هوش و فراست و ادب و شجاعت یکی از نوابغ عصر خویش بشمار بوده است

در کمال فراست او همین بس که از حرکت لب سخن گوینده را درك میکرد و جواب میگفته است . از نیم فرسنگ راه دونفر اگر با یکدیگر سخن میگفته اند غالبا با دوربین از حرکت لب سخن آنان را درك میکرد و از حرکت قلم نیز خط کاتب را از دور می خوانده است .

(۱) کلمه قبول در نسخه اصل لایقرا بود و از حیث معنی هم چندان مناسبت ندارد احتمال آنست که در اصل چیز دیگر بوده .